

De genese van een instructietekst. Pieter Roose en de onderrichtingen voor de kardinaal-infant

door

René VERMEIR

De benoeming in 1634 van de kardinaal-infant don Fernando tot gouverneur-generaal van de koninklijke Nederlanden kwam op een ogenblik dat de toestand in deze gewesten bijzonder kritiek was. 's Konings macht en aanzien hadden door het oprukken van de Staatse troepen en het stuurloos bewind onder Isabella inderdaad heel wat klappen geïncasseerd. Spinola had teleurgesteld de Nederlanden verlaten, de Spaanse ambassadeur Bédmar was onder druk van de bevolking teruggeroepen, er kwam maar geen eind aan de chronische liquiditeitstekorten, het volk morde, en de Staten roerden zich. De aangekondigde aanwezigheid van een jonge energieke prins van den bloede bood de inwoners van het door rampspoed geteisterde *Flandes* weer wat hoop. Zijn komst kaderde in de door Filips IV en Olivares vooropgestelde restauratie van de koninklijke macht in de Nederlanden. Na het intermezzo van de Aartshertogen en de daaropvolgende landvoogdij van Isabella, wenste Madrid meer dan ooit het roer opnieuw in handen te nemen. Meer nog, de opmars van don Fernando aan het hoofd van een indrukwekkend leger was ingegeven door de wil de Spaanse hegemonie benoorden de Alpen door een groot-scheeps diplomatiek en militair offensief te herstellen. De Zuidelijke Nederlanden waren daartoe als uitvalsbasis onmisbaar. Gezien het strategisch belang ervan, diende er rust en orde te heersen.

Het wekt dan ook geen verwondering dat in de instructies bestemd voor de kardinaal-infant bijzonder veel aandacht wordt besteed aan het binnenlands bestuur, dat met vaste hand moet worden geleid. Een uitgebreide regelgeving zou er mede borg voor moeten staan dat de beoogde stabiliteit effectief zou worden bereikt. Er werd in enkele studies reeds gewezen op het belang van deze teksten¹. Het is ech-

1. Zie bijvoorbeeld R. DELPLANCHE, *Un légiste anversois au service de l'Espagne. Pierre Roose, Chef-Président du Conseil Privé des Pays-Bas (1586-1673)*, [Brussel], 1945, vnl. pp. 88-94; H. DE SCHEPPER, *De institutionele hervormingen van 1632 in de regering van de Koninklijke Nederlanden*, in: Liber Amicorum J. Gilissen-Wetboek en Grondwet in historisch perspectief, Antwerpen, 1983, pp. 89-105; R. LESAFFER, *Defensor Pacis Hispanicae. De kardinaal-infant in de Zuidelijke Nederlanden: van Nördlingen tot Breda (1634-1637)*, Leuven,

ter niet de bedoeling in deze bijdrage de inhoud ervan te analyseren; wat we in dit kort bestek wel beogen, is na te gaan wat precies het aandeel van Pieter Roose is geweest bij de totstandkoming ervan. Op het ogenblik dat te Madrid de nodige schikkingen werden getroffen om de machtsoverdracht aan don Fernando voor te bereiden, was hij er als lid van de Hoge Raad voor de Nederlanden en Bourgondië inderdaad nauw betrokken bij de redactie van diens instructies².

Voorbeelden uit de tijd van Filips II leren dat de Nederlandse raadgevers werkzaam aan het Madrileense hof de besluitvorming slechts in heel beperkte mate konden sturen. De ervaringen van Hopperus, van 1569 tot 1576 raadsheer-zegelbewaarder voor de Nederlanden en Bourgondië, spreken boekdelen³. Filips II had het niet begrepen op pottekijkers uit de Nederlandse gewesten! Zou Roose hetzelfde lot beschoren zijn?

JURIST IN DIENST VAN DE VORST

Pieter Roose werd geboren te Antwerpen in 1586. Hij studeerde Rechten aan de Leuvense universiteit, en installeerde zich nadien als advocaat te Brussel. Al vlug trok hij de aandacht van mensen uit de omgeving van Albrecht en Isabella, en in 1616 werd hij benoemd tot raadsheer en advocaat-fiscaal in de Raad van Brabant. In deze hoedanigheid fungeerde hij als vertegenwoordiger van de vorstelijke belangen in de provincie, o.m. bij conflicten tussen de Staten van Brabant en de Aartshertogen. In 1622 volgde een benoeming tot rekestmeester in de Geheime Raad. Hij werd er belast met de zgn. *fiscale zaken* (*commis aux causes fiscales*), en ontpopte zich aldus tot de verdediger bij uitstek van de landsheerlijke belangen in de koninklijke Nederlanden, aangezien de rekestmeester „gecommitteert totte

K.U.L. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1992, pp. 69-71. Gelet op de uitgebreide reeks bepalingen die er m.b.t. het binnenlands bestuur in vervat staan, hebben sommigen er „*un véritable programme de réforme gouvernementale*” in gezien; prof. H. de Schepper heeft er na toetsing van de instructies met de concrete bestuurlijke situatie in de eerste decennia van de XVIIe eeuw op gewezen dat ze in grote mate neerkwamen op een codificering van de bestaande toestand. H. DE SCHEPPER, *art. cit.*, p. 92 en pp. 104-105.

2. De rol van Roose bij de totstandkoming van de instructies is hier en daar reeds kort vermeld geworden, o.a. in H. DE SCHEPPER, *art. cit.*, p. 94, R. DELPLANCHE, *op. cit.*, p. 88, en J. ALCALA ZAMORA Y QUEIPO DE LLANO, *España, Flandes y el Mar del Norte (1618-1639)*. *La última ofensiva europea de los Austrias madrileños*, Barcelona, 1975, pp. 259-260.

3. Over Hopperus' activiteiten te Madrid, zie L.P. GACHARD, *Correspondance de Philippe II sur les affaires des Pays-Bas*, I, Brussel, 1848, pp. XXXIX-XL; R. VERMEIR, *De Hoge Raad voor de Nederlanden en Bourgondië te Madrid onder Filips II, 1588-1598*, Gent, R.U.G. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1990, pp. 19-28; G. JANSSENS, *Joachim Hopperus, een Fries rechtsgeleerde in dienst van Filips II*, in: *Recht en instellingen in de oude Nederlanden tijdens de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd*, Leuven, 1981, pp. 419-433.

bewaringhe van saecke fiscale”, telkens wanneer hij deze belangen geschaad achtte — ook als het louter materiële kwesties betrof —, ambtshalve en namens de soeverein bij de Geheime Raad een strafvorderingsprocedure aanhangig maakte⁴. Het was een delicate positie, want Roose stond op die manier midden in het spanningsveld van de particularistische wensen van de onderdanen tegenover het centralistische streven van de vorst. Hij toonde zich evenwel een fervent en nauwgezet voorvechter van de vorstelijke zaak; zijn inzet werd door Madrid ten zeerste geapprecieerd én beloond door een benoeming, eind 1629, in de tot dan toe enkel uit Spanjaarden bestaande Jointe van State⁵ — wat meteen ook illustreert dat Filips IV en Olivares in hem het volste vertrouwen hadden. Op 29 december 1629 volgde bovendien zijn aanstelling in de Raad van State⁶.

F.-V. Goethals, daarin gevolgd door Cuvelier en later ook door J.H. Elliott⁷, is van mening dat Roose reeds in 1628 een eerste korte dienstreis naar Madrid ondernam. Delplanche betwist deze stelling⁸, en is van oordeel dat Roose pas in 1630 door Filips IV naar Spanje ontboden werd. Op 6 september 1630 liet Filips IV inderdaad aan Isabella weten dat Roose in Madrid verwacht werd. De Brabantse jurist arriveerde er enkele maanden later, en werd onmiddellijk lid van de in 1627 heropgerichte Hoge Raad voor de Nederlanden en Bourgondië, die op dat ogenblik sterk onderbezet was.

Met het oog op het opstellen van een *status quaestionis* van de toestand in de Nederlanden op politiek, bestuurlijk, economisch en militair vlak installeerde de koning op 8 januari 1631 een *junta*, bestaande uit de graaf van Oñate, de graaf van Castriello, de graaf van de la Puebla del Maestre, en de secretaris van State Andrés de Rozas. Roose werd aangeduid om als extern specialist de vergadering van deskundig advies te voorzien⁹. De activiteiten van deze werkgroep

4. H. DE SCHEPPER, *De burgerlijke overheden en hun permanente kaders, 1480-1579*, in: [Nieuwe] Algemene Geschiedenis der Nederlanden, V, Haarlem, 1980, p. 333.

5. Consult van de Hoge Raad voor de Nederlanden en Bourgondië te Madrid dd. 28 november 1629. H. LONCHAY, J. CUVELIER EN J. LEFEVRE, *Correspondance de la Cour d'Espagne sur les affaires des Pays-Bas*, II (voortaan afgekort als CCE, II), Brussel, 1927, p. 500.

6. R. DELPLANCHE, *op. cit.*, p. 27.

7. F.-V. GOETHALS, *Histoire des lettres, des sciences et des arts en Belgique et dans les pays limitrophes*, Brussel, 1837-1838, IV, p. 120; J. CUVELIER, *Roose, Pierre*, in: *Biographie Nationale*, XX, kol. 51-52; J.H. ELLIOTT, *The Count-Duke of Olivares. The Statesman in an Age of Decline*, New Haven — Londen, 1986, p. 405. Wellicht hebben Cuvelier en Elliott zich geïnspireerd op Goethals.

8. R. DELPLANCHE, *op. cit.*, p. 27 noot 1. De auteur zegt hiervoor geen bewijzen gevonden te hebben; Roose zelf maakt ten andere nergens melding van deze vermeende reis.

9. „... y le [Roose] oyreis informandoos del estado particular en que se hallan aquellas provincias asi en lo politico como en lo economico y militar ...” Benoeming van de leden van de *junta*. Filips IV aan de graaf van Oñate, 8 januari 1631. Archivo General de Simancas (AGS), Estado leg. 2149, z.f.; „... porque en esta junta se trata de entender las desordenes por que en Flandes la justicia esta menos acreditada, el pueblo mas quejoso y gravado sin utilidad del

pasten in de voorbereidingen van de afreis naar de Nederlanden van de kardinaal-infant; de teksten die in de schoot van de *junta* tot stand kwamen en die onder de vorm van consulten aan de koning werden voorgelegd, zouden uiteindelijk aan de basis komen te liggen van de instructies voor de nieuwe landvoogd.

Het begrip *junta* had in de centrale administratie van de Spaanse Habsburgers een dubbele betekenis¹⁰. Enerzijds werden hiermee sommige permanente instellingen bedoeld, vergelijkbaar met een Raad, die vaste regels hadden inzake samenstelling en werking. Anderzijds — en dat was meestal het geval — werd de term gebruikt om commissies *ad hoc* aan te duiden, tijdelijke verenigingen van specialisten of hooggeplaatste *ministros*, zonder specifieke reglementering, maar met een concrete, welomschreven opdracht en van beperkte duur, want eens hun taak was volbracht werden zij opgeheven. Bekende voorbeelden van dergelijke commissies waren o.m. de *Junta de la Noche* onder Filips II (opgericht naar aanleiding van de zorgwekkende gezondheidstoestand van *el Prudente* met als doel het regeringsbeleid te coördineren) en de *Junta sobre el futuro de los Infantes* (in 1626 samengeroepen om te delibereren over de taken die later aan don Carlos en don Fernando zouden worden toebedeeld). De *Junta de Estado* waarvan hier sprake is, behoorde tot deze tweede categorie.

Dit systeem van *juntas ad hoc* maakte het mogelijk enige vorm van flexibiliteit door te voeren in de strakke en wat logge polisinodale structuur. Het was bovendien een handig instrument dat de soeverein toeliet de afhandeling van bepaalde kwesties te bespoedigen, maar evenzeer kon hij er andere zaken eindeloos mee uitstellen. Het initiatief ter oprichting van dit soort tijdelijke instellingen lag in handen van de vorst of, in de XVIIe eeuw, van de *valido*. De samenstelling gebeurde in functie van het te behandelen probleem; vaak werden raadsheren-specialisten uit diverse instellingen samengebracht, en veelal bevond zich onder hen minstens één lid van de *Consejo de Estado*. Als het zaken met religieuze implicaties betrof, maakten er ook theologen deel van uit. Onder Filips IV werd het voorzitterschap van de belangrijke *juntas* niet-zelden waargenomen door Olivares, die dan meteen ook zorgde voor de rapportering aan de koning, waarna een eindbeslissing volgde.

servicio de Vuestra Magestad, la nobleza con menos respecto y amor del que solia y debe tener, la disciplina militar totalmente perdida, las finanzas del pais y subsidios que ha contribuydo consumidos sin ningun provecho ...” AGS, *Estado* leg. 2045, f. 3 (12 februari 1631).

10. Over de *juntas*, zie het werk van Dolores M. SANCHEZ, *El deber de consejo en el estado moderno. Las Juntas „ad hoc” en España (1471-1665)*. Madrid, 1993, en R.A. STRADLING, *Philip IV and the Government of Spain, 1621-1665*, Cambridge, 1988, pp. 24-26.

Het lijkt geen twijfel dat het feit dat Roose naar Madrid ontboden werd, in eerste instantie te maken had met de geplande restauratiebeweging in de Zuidelijke Nederlanden. Roose zou het nieuwe elan, belichaamd door de figuur van de kersverse landvoogd, mede moeten vormgeven. Er bestond in Madrid inderdaad nood aan een raadsheer die tot in de kleinste details op de hoogte was van de politieke en juridische aspecten van het leven in het problematische *Flandes*. Enkele oude vertrouwde adviseurs waren overleden of verbleven op dat ogenblik in het buitenland. Fray Iñigo de Brizuela bijvoorbeeld, bisschop van Segovia, lid van de *Consejo de Estado* en gewezen biechtvader van aartshertog Albrecht, van 1622 tot 1627 raadsheer-zegelbewaarder voor de Nederlanden en nadien, van 1627 tot 1628, korte tijd president van de Hoge Raad voor de Nederlanden en Bourgondië te Madrid¹¹, was eind 1629 op hoge leeftijd overleden. Zijn opvolger aan het hoofd van de *Consejo Supremo de Flandes y de Borgoña*, de markies van Leganés, die eveneens lange tijd aan het aartshertogelijk hof verbleven had, werd begin 1630 opnieuw naar Brussel gestuurd om er als buitengewoon ambassadeur de Infanta te gaan ondersteunen. Hij zou pas begin 1632 terugkeren. Er bestond op dat ogenblik te Madrid dus nood aan specialisten in Nederlandse aangelegenheden.

Het wekt dan ook niet de minste verbazing dat Roose zeer nauw werd betrokken — formeel maakte hij er geen deel van uit — bij de werkzaamheden van de *Junta de Estado*. De voorzitter ervan, Iñigo Vélez de Guevara y Tassis, graaf van Oñate, was een ervaren diplomaat, die in het begin van de XVIIe eeuw ook in de Nederlanden had gediend¹². In 1626 benoemd in de *Consejo de Estado* en kort nadien eveneens tot president van de *Consejo de las Órdenes* — de instelling die het beheer waarnam van de drie militaire ordes van Castilië — was hij een invloedrijk figuur aan het Hof. Goed op de hoogte van de algemene politieke context, was hij echter minder onderlegd in concrete Nederlandse dossiers. Het tweede Spaanse lid, García de Haro, graaf van Castrillo, lid van de Raad van State, president van de *Consejo de Hacienda* en van de *Consejo de Indias*, was ook een zwaargewicht aan het Madrileense Hof, maar zonder enige ervaring m.b.t. de Nederlanden¹³. De derde in de rij, Lorenzo de Cárdenas Valda y Zarate, graaf van la Puebla del Maestre, eveneens lid van de *Consejo de Estado*, was een deskundige in koloniale aan-

11. J.M. RABASCO VALDES, *El Real y Supremo Consejo de Flandes y Borgoña (1419-1702)*, Granada, Universidad de Granada (onuitgegeven doctoraatsverhandeling), 1978, pp. 241-255.

12. F. BARRIOS, *El Consejo de Estado de la monarquía española, 1521-1812*, Madrid, 1984, pp. 373-374.

13. F. BARRIOS, *op. cit.*, p. 367.

gelegenheden¹⁴. Hij schijnt ten andere weinig of niet aan de werkzaamheden van de *junta* te hebben deelgenomen¹⁵. Secretaris ervan was Andrés de Rozas, *hechura* of vertrouwing van Olivares, en sinds 1630 secretaris van State bevoegd voor *el Norte*, dus ook — en vooral — voor de Nederlanden¹⁶. Zeker twee van de vier Spaanse leden van de *junta* waren dus, gezien hun curriculum, wel betrekkelijk goed geïnformeerd over de toestand in de Nederlanden, maar het ontbrak hen toch aan de nodige detailkennis. Een figuur als Pieter Roose, kundig jurist met ruime politieke ervaring, was bijgevolg een substantiële én noodzakelijke aanvulling van de *junta*. Door zijn grondige en actuele kennis van zaken zou hij er al vlug de toon zetten.

DE LA FORME DE SUBORDINER LES ESTATZ

Roose heeft ten behoeve van deze *junta* duidelijk heel wat werk geleverd. In een uitgebreid *Traité*¹⁷ bijvoorbeeld, geschreven in de loop van 1631 en zowel in een spaanstalige als een franstalige versie aan de *junta* aangeboden, verwoordt hij zijn visie op het bestuur van de koninklijke Nederlanden, en schetst hij welke de prioritaire aandachtspunten voor de nieuwe gouverneur-generaal zouden moeten zijn. Blijkens de inleiding was het evenwel niet de eerste tekst die hij ter voorbereiding van de instructies afleverde¹⁸, maar helaas beschikken wij enkel over het vermelde *Traité*. Hierin profileert Roose zich als een uitermate centralistisch ingesteld en monarchaal denkend en handelend jurist. Het is een bij uitstek ideologisch document, dat o.i. de onderbouw vormt voor al hetgene wat hij in functie van de instructies heeft op papier gezet. Een korte schets van enkele punten uit het *Traité* zal dit illustreren.

14. F. BARRIOS, *op. cit.*, pp. 359-360.

15. „... *haviendose escusado el conde de la Puebla de hallarse en ella por falta de salud*” AGS, *Estado leg.* 2045, f. 3 (12 februari 1631); „*El conde de la Puebla del Maestre se escuso de hallarse en esta junta por otras ocupaciones del servicio de Vuestra Magestad y no estar bueno quando se comenzo y assi se ha hecho sin el.*” Kladversie van het consult dd. 1 december 1631. AGS, *Estado leg.* 2149, z.f.

16. In 1630 werd de secretarie van de Spaanse Raad van State gereorganiseerd en opgedeeld in drie werktreinen: *España, Italia en Norte*. Voor elk deelgebied werd op 27 november 1630 een eigen secretaris benoemd. Zie J.A. ESCUDERO, *Los secretarios de estado y del despacho*, Madrid, 1976, I, pp. 244-245. Over Rozas, zie ook J.H. ELLIOTT, *The Count-Duke of Olivares. The Statesman in an Age of Decline*, New Haven-Londen, 1986, pp. 560-561.

17. *De la forme de subordiner les Estatz*. AGS, *Estado leg.* 2045, f. 77. Opgesteld vóór 20 december 1631.

18. „*J'ay traicté en autre lieu de l'assurance des subjects pardedans et de la contregarde de l'ennemy pardehors.*” *Ibid.*

„*C'est advertisement ... contient la forme de seurement et avecq facilité gouverner la Flandre en son [van de koning] absence, particulièrement a l'effect d'y subordiner les estatx.*” Het is inderdaad de toegenomen invloed van de Staten die Rooses eerste bekommernis is¹⁹. Hij verhaalt uitgebreid op welke manier de Staten macht hebben geësurpeerd en hun boekje zijn te buiten gegaan. Door het beheer van de beden naar zich toe te halen hebben ze zich op een ongeoorloofde wijze en op kosten van 's konings onderdanen verrijkt; daardoor beschikken ze o.m. over ruime middelen die ze willen aanwenden om zelf binnenlandse garnizoenen te bekostigen, wat in de ogen van Roose de positie van de vorst sterk zou ondermijnen²⁰. Hun financiële armsgslag en de daaruit voortvloeiende macht is een aanfluiting van de vorstelijke soevereiniteit. Een eventuele samenkost van de Staten-Generaal moet ten allen prijze worden vermeden, want het is precies door een eensgezind optreden dat de Staten hun macht kunnen vergroten²¹. Ze hebben „*trop de corps, trop d'union et par trop de lustre*”, en hieraan dient een einde gesteld. Ook de collusie tussen de Staten en de *ministres* of hoge ambtenaren en raadsheren „*qui sont a la verité les causes et les instrumens de tous les maulx*”, is uitermate nefast en oorzaak van vele problemen.

De vorst, en in zijn afwezigheid de landvoogd, dient dan ook alles in het werk te stellen om de Staten opnieuw te onderwerpen. Onnodige uitgaven moeten vermeden worden, en de vorst moet zich verzekeren van voldoende inkomsten om de afhankelijkheid van de Staten op dit terrein teniet te doen. Bovendien moet hij ervoor zorgen dat hij kan steunen op een betrouwbaar korps van medewerkers en adviseurs.

19. „*Il suffira pour maintenant de considerer quilz ont trop de corps, trop d'union, et par trop de lustre; trop de prise sur le Roy, trop d'argent, et par trop d'intelligence avecq les ministres, et ceulx qui ont entree ausdicts estatx trop d'interest pour se maintenir. Le corps leur donne la force, et l'union de la facilité pour l'exercer. Le lustre du respect et les desordres de la prise, de l'occasion et du pretexte, l'argent de l'entree, et l'intelligence leur donne la hardiesse et le moien pour entreprendre et se maintenir et pour faciliter leurs negociations en faveur mesmes de l'ennemy, pour excuser ses emprises, et les soustenir soubz pretexte que le Roy n'auroit assez de force pour les en garrantir.*” *Ibid.*

20. „*Le Roy est souverain du pais bas, et en cette qualité luy appartient, et a appartenu d'ancieneté, la disposition et le paiement des deniers de l'ayde sans distinguer peuples ny nations.*” *Ibid.*

21. „*Il est aussy tout a fait necessaire de se garder de l'assemblee generale des estatx, et de faire en sorte que les deputez des differentes provinces ne se trouvent souvent en un mesme temps par ensemble en Court de Bruxelles, pour eviter les communications et correspondences quilz tiennent plus que du passé et que les provinces plus accoustumees a l'obeissance ne succent de l'humeur de celles qui se fondent plus en liberté et privileges.*” *Ibid.* Een nieuwe vergadering van de Staten-generaal — het was geleden van 1600 — hing, gezien de zware druk van de Staten tengevolge van de quasi uitzichtloze situatie in de Zuidelijke Nederlanden, inderdaad in de lucht. Op 7 september 1632 zou, ondanks hevige protest vanuit Madrid, de eerste vergadering ook effectief plaatsvinden.

Om dit alles te bewerkstelligen stelt Roose enkele remedies voor. Het aantal raadsheren moet worden beperkt tot het noodzakelijke minimum. Op die wijze zal er kunnen bespaard worden op weddes en werkingsonkosten, en zal één en ander vlotter en discreter worden afgehandeld. De aangewezen manier om hiertoe te komen, is volgens Roose de raadsleden die overlijden niet meer te vervangen. Trouwe en goed presterende ministers moeten beloond worden; slechte elementen daarentegen moeten openlijk en streng worden gestraft. Eens het aantal raadsheren tot normale proporties herleid is, en men er zeker van is dat het allen betrouwbare en dienstvaardige personen zijn, komt het er op aan ervoor te zorgen dat ze aan de vorst verplicht blijven, en dat ze nauwgezet de wensen van de gouverneur-generaal uitvoeren. Het is om die reden dat Roose voorstelt in de benoemingsbrieven van de raadsheren voortaan de clause *tant qu'il nous plaira* in te voegen, wat de vorst zal toelaten om desgevallend zonder veel omhaal bepaalde raadsheren te ontslaan. Er moet heel in het bijzonder worden op toegezien dat de vorstelijke ambtenaren of hun familieleden geen giften allerhande meer zouden ontvangen van de Staten, steden of particulieren, want dat werkt corruptie en afhankelijkheid in de hand. Men kan geen twee meesters dienen! En om de objectiviteit van de besluitvorming te garanderen mag de hoofdvoorzitter van de Geheime Raad onder geen beding toestaan dat bepaalde individuen tijdens de zittingen van de Raad hun zaak zouden komen bepleiten. Het is enkel en alleen wanneer men deze regels strikt naleeft, dat het overheidsbestel de nodige onafhankelijkheid en dus autoriteit zal opbouwen en respect zal afdwingen van de onderdanen. Het is ten andere de Geheime Raad, en dan vooral de hoofdvoorzitter van deze instelling, die een sleutelrol te vervullen heeft in de koninklijke Nederlanden, aldus de toekomstige *chef-président*.

Roose meent dat het absoluut noodzakelijk is dat het katholieke geloof en het vorstelijke gezag nauw met mekaar verbonden blijven. Het is in zijn ogen dan ook wenselijk dat de katholieken in het protestantse Noorden *geen* vrijheid van godsdienst zouden genieten. Als dat het geval zou zijn, zou voor hen een belangrijke motivering wegvallen om zich tegen de rebellen te verzetten. Want van de twee redenen die de koningsgetrouwe onderdanen hebben om tegen de rebellen te zijn — het behoud van het katholieke geloof en de verdediging van de vorstelijke soevereiniteit — acht Roose de geloofskwestie de belangrijkste. Mochten de katholieken in het Noorden het recht krijgen er openlijk hun godsdienst te belijden, dan zou hun enthousiasme om de Habsburgse belangen te verdedigen naar alle waarschijnlijkheid danig bekoelen. Strategisch gezien is het dus beter de katholieken in de noordelijke gewesten nog een tijdlang in de verdrukking te laten. Om dezelfde reden adviseert Roose de nadelen die

de onderdanen uit de meierij van 's-Hertogenbosch op godsdienstig vlak ondervinden, naar de buitenwereld toe wat te overdrijven²². Dat zal hun ijver om trouw te blijven aan de vorst zeker verhogen, en zal ook een uitstekend middel zijn om in het land de aversie tegen het Noorden wat aan te wakkeren.

Cruciaal in dit alles is de rol van de gouverneur-generaal, die in afwezigheid van de vorst de Nederlanden moet besturen. En over diens positie heeft Roose een klare mening: enerzijds moet de landvoogd beschikken over de nodige autoriteit tegenover de ingezetenen, maar anderzijds moet hij zich schikken naar de wensen van de vorst, en diens bevelen zonder enige tegenspraak uitvoeren²³.

Het inperken van de invloed van de Staten, de disciplineren van ambtenaren, raadsheren en *ministres*, en controle van vanuit Madrid op het doen en laten van de gouverneur-generaal, ziedaar enkele markante punten uit dit tractaat van Roose. Het zijn ideeën die in de verdere teksten opgesteld in het kader van de instructies van de kardinaal-infant — en ook in de instructies zelf — terugkomen.

De *junta* besprak deze tekst in haar vergadering van 20 december 1631. Zij vond het *un tratado politico propio para el gobierno de las provincias obedientes*, en adviseerde de vorst deze tekst te overhandigen aan de nieuwe gouverneur-generaal, opdat hij zich er te gelegener tijd zou kunnen laten door inspireren. De *junta* liet in haar advies ook niet na te wijzen op de grote verdiensten van de auteur, en stelde voor hem op passende wijze te belonen. Met de apostille *como parece* liet Filips IV blijken dat hij met alles akkoord ging²⁴.

22. Op 14 september 1629 had 's-Hertogenbosch voor de troepen van Frederik Hendrik gecapituleerd. In de capitulatievoorwaarden werd bepaald dat samen met de stad ook de Meierij, het uitgestrekt gebied rond 's-Hertogenbosch waarover de stad van oudsher jurisdictie had, onder controle van de Republiek zou komen te staan. Dit werd door de Brusselse regering heftig betwist. Ondanks het akkoord dat ter zake was afgesloten, werd aan de inwoners van de Brabantse stad — voor het overgrote deel katholieken — geen vrijheid van cultus toegestaan. De Calvinisten hadden kort voordien hun postie in de Staten-Generaal weten te verstevigen, en zij wensten onder geen beding het katholicisme, noch in 's-Hertogenbosch, noch in de Meierij, z'n gang te laten gaan. Om diezelfde reden werd de belofte dat zij zelf hun stad zouden mogen besturen, door de overwinnaars evenmin nageleefd; een katholieke magistraat was onaanvaardbaar. Dit zorgde voor groot ongenoegen onder de inwoners van 's-Hertogenbosch. Uiteraard werd de hele affaire een centraal thema in de propagandastrijd tussen het Zuiden en de Republiek. Zie daarover P. GEYL, *The Netherlands in the Seventeenth Century, 1609-1648*. Londen, 1989, pp. 88-94.

23. „... la personne du Gouverneur, comme la premiere et principale roue de la machine, et qui pour telle a double relation: l'une passive envers le Roy, et l'autre active envers ses sujets, pour faire valoir sur iceulx au moien des Conseils et ministres Collateraux, et a tiltre de iustice, les droictes intentions de sa Majesté.” Ibid.

24. AGS, *Estado leg.* 2045, z.f. (20 december 1631) Andere versie van hetzelfde advies in AGS, *Estado leg.* 2149, z.f. (22 december 1631).

CONSULT

Een tweede belangrijk document dat toelaat te peilen naar de invloed van Roose op de redactie van de instructies voor de kardinaal-infant, is een consult van de *junta*, gedateerd op 1 december 1631²⁵, waarin gehandeld wordt over een omstandig rapport van Roose. Dit rapport is een globaal overzicht van de meest uiteenlopende problemen die zich op dat ogenblik in de Nederlanden voordeden, puntsgewijze geordend, en met telkens een suggestie voor wat de remedie betreft; een aantal van de concrete elementen die in het *Traité* werden aangehaald, o.m. inzake de invloed van de Staten en de werking van de instellingen, komen hier terug. Hoewel het dus enkele weken vóór het hierboven vermeld advies over het *Traité* werd opgesteld, is het waarschijnlijk zo dat de in dit consult besproken tekst na of gelijktijdig met het tot stand komen van het *Traité* werd geschreven. Want dit rapport en het daarop aansluitend consult lijken wel het sluitstuk, een laatste, allesomvattend verslag aan de koning ter voorbereiding van de instructies. Dit kan worden opgemaakt uit de inhoudelijke parallellen met het *Traité*, maar eveneens uit verwijzingen in het consult naar vorige adviezen en vergaderingen²⁶.

De oorspronkelijke tekst van het in dit consult besproken rapport is jammer genoeg niet bewaard gebleven. Maar aangezien het de gewoonte was in consulten de tekst waarover gedelibereerd werd, grotendeels te hernemen, is het mogelijk omvangrijke delen van het rapport te reconstrueren. Het bestaat uit niet minder dan 353 onderdelen, thematisch gerangschikt in 8 rubrieken. Zonder de volledigheid te willen nastreven — gezien de omvang van het document is dit nagenoeg onmogelijk — vatten we hieronder de voornaamste elementen ervan kort samen.

In de eerste afdeling wordt gehandeld over de *politica ecclesiastica*, het beleid op godsdienstig vlak. Roose stelt er op de eerste plaats voor de monarchie en de katholieke godsdienst nauw met mekaar verbonden te houden. De geestelijkheid moet ten allen tijde ervan overtuigd worden partij te kiezen voor de vorst, want het is van hem, en van hem alleen, dat deze stand alle heil te verwachten heeft. Ook moet de koning kost wat kost het recht behouden om zelf, alle protesten uit Rome ten spijt, bisschoppen en prelaten te benoemen, want het is van belang dat deze hoge kerkelijke functies bekleed worden door koningsgetrouwe elementen. Het voorstel vanwege de rebellen om in

25. Van dit consult zijn twee, licht van mekaar verschillende exemplaren bewaard, beide in AGS, *Estado leg.* 2149 (z.f.).

26. „... y la junta dize que por otras consultas se ha representado a Vuestra Magestad” *Ibid.*, punten 267-270.

de opstandige gewesten vrijheid van godsdienstige overtuiging toe te staan, moet worden beschouwd als een vergiftigd geschenk. Want als dit het geval zou zijn, dan valt voor de koningsgetrouwe katholieken in die gebieden de voornaamste reden weg om de lasten van de oorlog te blijven dragen, en zullen zij ten langen leste het gezag der opstandelingen aanvaarden. Tenslotte pleit Roose voor een numerus clausus op het aantal kloosters. De voorbije jaren zijn er teveel nieuwe stichtingen geweest, en er komen er altijd maar bij, wat maakt dat ze zich niet meer naar behoren in hun eigen onderhoud kunnen voorzien. Voortaan zou voor elke nieuwe stichting een toelating vanwege de vorst moeten vereist zijn.

In een tweede afdeling wordt gehandeld over de *policia civil*, het beleid op politiek-institutioneel vlak. Met betrekking tot de provinciegouverneurs is de auteur van mening dat er dient over gewaakt te worden dat, telkens wanneer er een gouverneursambt vrijkomt, de opvolger niet automatisch dezelfde instructies krijgt. De Geheime Raad moet dit naar zich toe trekken, en desgevallend de oude instructies aanpassen aan de noden van de tijd. De provinciegouverneurs mogen niet teveel macht toebedeeld krijgen, en het moet vermeden worden dat ze de provinciale raden zouden domineren. Cumulatie van het ambt van provinciegouverneur met dat van gouverneur van bepaalde steden of vestingen moet worden vermeden. De nieuwe gouverneurs mogen niet in functie treden alvorens gezworen te hebben trouw te blijven aan de vorst en alle instructies en vorstelijke bevelen te zullen naleven. De vorst mag niet dulden dat bepaalde provinciale raden (meer in het bijzonder die van Brabant en Henegouwen) invreten op de vorstelijke soevereiniteit. Ze moeten zich houden aan hun instructies en bevoegdheden, en wanneer ze deze overtreden moeten ze terechtgewezen worden. Een uniformisering van de vele privileges en *costuymen* is zeer wenselijk, hoewel moeilijk haalbaar. De Geheime Raad moet er nauwlettend op toezien dat nieuwe concessies of bevestiging van bestaande privileges nog slechts zouden doorgang vinden met medeweten en uitdrukkelijke toestemming van de vorst. Waar mogelijk moeten privileges worden afgebouwd. De Geheime Raad moet de belangrijkste instelling worden. Hij moet grote autoriteit krijgen, en hét centraliserend orgaan bij uitstek worden. Alle raden, behoudens de twee andere Collaterale Raden, zijn aan hem ondergeschikt, maar hij mag zich niet bemoeien met processen die normaliter behandeld worden door de provinciale justitiehoven of de Grote Raad, tenzij de landvoogd of de vorst zelf daar anders over beslist. Het ledenbestand van de Geheime Raad moet dringend worden gereduceerd tot 6 leden en een hoofdvoorzitter, en bij selectie van de leden moet zorgvuldig tewerk worden gegaan: integriteit, intellectuele geschiktheid, getrouwheid en

afhankelijkheid van de vorst zijn de criteria die in dit opzicht zullen worden gehanteerd. Ook in de Raad van Financiën moet het aantal leden naar omlaag; het bedrag dat wordt uitbetaald aan salarissen en vergoedingen moeten verminderd worden, en voortaan moeten alle consulten en bevelen die vanuit de Raad van Financiën vertrekken op papier gezet worden. Bovendien zou jaarlijks een staat van uitgaven en ontvangsten naar Madrid gestuurd moeten worden opdat hij daar zou worden gecontroleerd. De raadsleden mogen zeker geen giften ontvangen tenzij van de landvoogd of de vorst, en ze mogen zelf geen pachters zijn van vorstelijke domeinen of betrokken zijn bij materies die door de Raad worden behandeld. Ook de Grote Raad van Mechelen heeft nood aan integere, trouwe raadsheren. Op zijn specifiek terrein moet deze Raad opnieuw meer autoriteit krijgen, opdat hij indien nodig de edellieden op gepaste wijze zou kunnen be-rechten. Wat de stadsmagistraten betreft zal de gouverneur-generaal er op toezien zelf de aanstellingen te doen. Dit mag niet worden gedelegeerd. Tenslotte dringt Roose aan op een herstel van de vorstelijke soevereiniteit op elk terrein. De usurpaties die zich in het recente verleden hebben voorgedaan, moeten worden teniet gedaan²⁷.

In afdeling 3, *del comercio*, komt de handel ter sprake. Belangrijk is dat de Schelde opnieuw wordt opengemaakt. Indien nodig zullen daartoe in Zeeland militaire operaties worden uitgevoerd, zodanig dat deze provincie, moegetergd, uiteindelijk zal buigen. Dit zal door Holland uiteraard nooit aanvaard worden, maar als er op die manier een wig kan gedreven worden tussen deze twee opstandige landsdelen, dan is dat mooi meegenomen. Ook het geschil dat is gerezen in verband met het privilege — het lastbreken — van de Gentse Vrije Schippers, wordt aangekaart. Antwerpen is het met dit privilege hoegenaamd niet eens. Roose steunt zijn geboortestad in deze eis, want in dezen primeert het belang van het land, niet dat van één stad of gilde. Afdeling 4, *de la economia*, handelt over het financieel en economisch beleid. Het behoud van de vorstelijke domeinen is Rooses eerste zorg. Waar mogelijk moet datgene wat verpand of verkocht is geworden, teruggewonnen worden. En bij de negociatie over de bedden mag niet worden toegegeven aan die eisen van de Staten welke de vorstelijke soevereiniteit in het gedrang brengen. In afdelingen 5 en 6, *de moderar los gastos* en *de los gastos militares*, wordt gespro-

27. "... que Vuestra Magestad mande se guarde muy exactamente todo lo que directa o indirectamente puede tocar a su real soberanía y a las regalías que della dependen, mandando que si hubiere alguna cosa introducida de poco aca o consentida que directa o indirectamente perjudique a esto, se procure remediar por medios juridicos y por los que segun las costumbres y estado de aquellos payses fueren apropiado, observando siempre el tiempo y circunstancias para que esto se execute sin inconveniente, y con la suavidad que esta junta propone se remedien los inconvenientes que se reconocen." *Ibid.*, punten 106-108.

ken over mogelijke besparingen in het militaire en bestuurlijke apparaat. Overbodige functies moeten geschrapt worden, en in het leger moet meer gewerkt worden met sluitende begrotingen; nutteloze kosten dienen uiteraard te worden vermeden. In afdeling 7, *sueldos y su pagamento*, gaat het vooral over de betaling en het onderhoud van de troepen. In (de zeer korte) afdeling 8 tenslotte, *de la policia y disciplina militar*, worden kort enkele misbruiken in het leger aangestipt. Er wordt verwezen naar bevelen die de koning reeds heeft gegeven om dit te verhelen, en naar de voorgaande hoofdstukken in het consult waarin ter zake ook suggesties gedaan worden.

In het consult van de *junta* staat uiteindelijk niet veel meer dan een korte parafrase van de voornaamste elementen van Rooses rapport. Telkens weer zegt de *junta* dat zij zich aansluit bij datgene wat de Brabantse jurist schrijft, en dat zijn voorstellen moeten verwerkt worden in de instructies voor de kardinaal-infant. Formuleringen als *parece a la junta que se debe aprobar como cosa necessaria* (de *junta* is van mening dat dit moet goedgekeurd worden daar het noodzakelijk is), *y assi se conforma con el papel* (en daarom gaat de *junta* akkoord met de tekst), *aprueva la junta* (de *junta* keurt goed), *se conforma la junta con lo que contienen estos numeros* (de *junta* gaat akkoord met datgene wat onder deze nummers genoteerd staat), *y la junta tiene por buenas las noticias que dan estos capitulos* (en de *junta* vindt de inhoud van deze hoofdstukken goed), *apruevalo la junta, y le parece conveniente que Vuestra Magestad le mande poner en la instruccion del governador general* (de *junta* keurt het goed, en ze vindt het passend dat Zijne Majesteit zou bevelen dat het in de instructie voor de gouverneur-generaal zou worden opgenomen), *y assi le parece sera conveniente poner lo contenido en estos capitulos en la instruccion del governador general* (en zo meent de *junta* dat het goed zou zijn dat de inhoud van deze hoofdstukken zou worden opgenomen in de instructie voor de gouverneur-generaal), *y assi parece a la junta que todos estos capitulos se pongan en la instruccion del governador general* (en zo is de *junta* van mening dat al deze hoofdstukken zouden moeten worden opgenomen in de instructie van de gouverneur-generaal) enz., komen in het consult om de haverklap voor. De door Roose geformuleerde voorstellen worden blijkbaar algemeen aanvaard.

DE INSTRUCTIES

Indien men dit consult over Rooses globaal rapport legt naast de uiteindelijke tekst van de instructies (zowel de *Instrucción General*

als de *Instrucción Secreta*²⁸), wordt al gauw duidelijk waarop deze laatste geïnspireerd zijn. De gelijkenissen zijn inderdaad zeer opvallend. Wat meteen in het oog springt, is dat de structuur van de *Instrucción General* identiek is aan deze van het consult: de puntsgewijze behandeling van elk deelonderwerp wordt gehandhaafd, en ook hier komen achtereenvolgens de godsdienst, het bestuur, de handel, de economie, de kostenbeheersing, de militaire uitgaven, de soldij en de militaire discipline ter sprake. Ook de eigenlijke inhoud is nagenoeg dezelfde. Meer nog, sommige passages lijken zo overgenomen uit het besproken consult (en dus uit het rapport van Roose), en zijn woordelijk dezelfde. Om onnodige herhalingen te vermijden, beperken we ons tot enkele voorbeelden.

Consult van de *junta*

Instrucción General

1

Over de noodzaak om de nauwe band tussen de godsdienst en de vorstelijke soevereiniteit te bestendigen. Daartoe is het vereist dat de vorst het recht behoudt zelf bisschoppen en andere kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders te benoemen.

... si para unir estrechamente la religion con la soberania, conviene establecer la autoridad real en materia de la eleccion y presentacion de los obispados y prelados, mayormente por la disputa movida ...

Una de las cosas esenciales para conservar la religion y unirla estrechamente con la soberania, es establecer bien mi autoridad real en materia de la eleccion y presentacion de los obispados, prelacias y dignidades ecclesiasticas, mayormente haviendose movido ya disputa ...

2

Over de gevolgen van de toename van het aantal kloosters. Ze moeten kunnen beschikken over voldoende middelen om op een fatsoenlijke manier in hun onderhoud te voorzien.

28. Het exemplaar van de *Instrucción General* (19 oktober 1632) waarop wij ons gebaseerd hebben bevindt zich in het AGS, *Secretarías Provinciales* leg. 2569, f. 35; dat van de *Instrucción Secreta* (eveneens 19 oktober 1632) in het Algemeen Rijksarchief te Brussel (ARA), *Audiencia* nr. 1224, f. 235-250.

Proponese tambien que los monasterios y otros eclesiasticos esten proveidos de medios suficientes para sustentarse con decencia ...

Tambien importa mucho para el lustre de la religion y evitar inconvenientes, que los monasterios y el estado ecclesiastico esten proveidos de medios bastantes para sustentarse decentemente ...

3

Over de leden van de Geheime Raad. Ze moeten een onberispelijke staat van dienst hebben en beschikken over de nodige kwaliteiten. Hun aantal moet beperkt worden tot zes en een voorzitter.

... las personas que se eligieren para este consejo sean de las calidades que se dize en los capitulos y de las mejores que se pudieren hallar, y que el numero sea de seis consejeros y un presidente, consumiendo las plazas como fueren vacando por entenderse que la multiplicidad de consejeros no adelanta los negocios y se consume hacienda, y que de poco aca se ha acrecentado el numero sin caussa ni necesidad.

... y de la mayor autoridad y mejores calidades que puedan hallarse. Y por haverse entendido que la multiplicidad de consejeros no adelantan los negocios y se consume hacienda, y que de poco aca se ha acrecentado el numero sin necesidad, hareis que se reduzga a seis consejeros y un presidente, extinguiendo las plazas como fueren vacando.

In de minder omvangrijke *Instrucción Secreta* wordt dieper ingegaan op een aantal aangelegenheden die in de *Instrucción General* reeds aan bod kwamen. Het betreft voornamelijk delicate materies, zoals de selectie van bisschoppen en prelaten en de controle op hun handelingen, de verhouding tot Rome, het geheim karakter van het staatsbestuur, enz. Er komen ook tot dusver onaangeroerde onderwerpen ter sprake, o.m. de manier waarop de kardinaal-infant moet omgaan met de adel, de organisatie van een spionagenetwerk in de vijandelijke gebieden, of de afbouw van het uit de tijd van de Aarts-hertogen daterend *corps diplomatique* in het buitenland. Een belangrijk deel van de *Instrucción Secreta* is gewijd aan het inperken van de macht van de landvoogd. Hier wordt ten volle het *maxime* van Roose toegepast, dat de gouverneur-generaal *passief* moet zijn in zijn verhouding *envers le Roy*. Beslissingen over een hele resem benoemingen kunnen pas na consultatie met Madrid, en de *regalia* zoals muntslag, oorlog en vrede, verkoop van domeingoederen, het toekennen van adellijke titels e.d.m., blijven uitsluitend het prerogatief van

de vorst. Opvallend is de rol die de *chef-président* van de Geheime Raad toebedeeld krijgt. Zoals H. de Schepper reeds opmerkte, wordt de functie van hoofd-voorzitter van de Geheime Raad opgewaarderd tot die van de belangrijkste *Nederlandse* medewerker van de gouverneur-generaal²⁹. Hij werd nu ook *ex officio* voorzitter van de Raad van State, en kreeg ruime bevoegdheden toebedeeld. Bovendien zou hij de landvoogd op diens verplaatsingen steeds vergezellen en bijstaan. Eén en ander maakte zijn greep op het regeringswerk ongemeen groot. In de *Instrucción Secreta* wordt de hoofd-voorzitter van de Geheime Raad steevast in één adem genoemd met de Spaanse ambassadeur te Brussel en de opperbevelhebber van het leger; alle belangrijke beslissingen dienden te worden getroffen in samenspraak met hen.

BESLUIT

Toen Filips IV op 8 januari 1631 de *junta de Estado* installeerde, omschreef hij in de brief aan de graaf van Oñate Pieter Roose als „één van de kundigste en best geïnformeerde onderdanen uit die gewesten en zeer toegewijd aan mijn dienst”³⁰. Ongeveer anderhalf jaar later, wanneer de opdracht van de commissie *ad hoc* — het opstellen van een algemeen bilan over de toestand in de Nederlanden en daarop aansluitend de redactie van de instructies voor de kardinaal-infant — afgewerkt was, bleek dat Roose inderdaad de verwachtingen had ingelost. Zijn niet aflatende activiteit en de grote deskundigheid waarmee hij tewerk ging leidden er toe dat hij reeds na korte tijd het voortouw nam in de werkzaamheden van de *junta*. Uit een vergelijking van verschillende teksten kan worden opgemaakt dat zijn analyses de basis vormden voor de uiteindelijke instructie-teksten. Het is zelfs niet overdreven te stellen dat hij er de hoofdauteur van was. Uiteraard lag de eindbeslissing over de inhoud steeds bij de koning en de leden van de Raad van State, maar die hebben zich blijkbaar systematisch achter zijn voorstellen geschaard. Dit wordt ten andere geconfirmeerd door een schrijven van de *junta* aan Filips IV van 24 april 1632, waarin genoteerd staat dat „de geheime instructie is opgesteld aan de hand van de papieren van raadsheer Pieter Roose en het consult dat de *junta* hierover heeft gemaakt, met

29. H. DE SCHEPPER, *art. cit.*, pp. 93-95.

30. „... es de los sujetos de mayor noticia y mas bien informado (segun la relacion que tengo) de los que ay en aquellas Provincias y de mayor celo de mi servicio ...” Filips IV aan Oñate, 8 januari 1631. AGS, *Estado* leg. 2149, z.f.

de beslissingen die Zijne Majesteit ter zake heeft getroffen”³¹. Roose werd zelfs belast met het ontwerpen van de minuut van beide teksten³³.

Uit dit alles mag evenwel niet worden afgeleid dat Roose zomaar kon dicteren wat in de onderrichtingen moest komen te staan. Als hij naar Madrid werd ontboden om een dergelijke belangwekkende taak op zich te nemen, dan had dat natuurlijk alles te maken met het feit dat hij het volste vertrouwen genoot van de vorst, precies omdat hij de jaren voordien het bewijs had geleverd een monarchaal-centralistisch ingesteld raadsheer te zijn. De voorstellen die hij formuleerde beantwoordden dan ook volledig aan de verwachtingen, en de instructies waren een nieuwe stap in de richting van een verdere centralisering van het bestuur, wat o.a. blijkt uit de rol die de Geheime Raad kreeg toebedeeld. Dat Roose in april 1632 tot *chef-président* van de Geheime Raad werd benoemd, is uiteraard geen toeval³⁴. Als vertrouweling van het Hof zou hij in de Nederlanden garant staan voor de toepassing van de instructies. Maar daarvoor had hij macht nodig; via de instructies zou Roose, in samenspraak met de vorst en Olivares, zichzelf deze macht toekennen. De toekomstige hoofd-voorzitter van de Geheime Raad heeft dus het grote vertrouwen dat hij te Madrid genoot weten te vertalen in een versterkte positie aan het thuisfront.

31. „De los papeles del consejero Pedro Roose que se vieron en la junta (...) y de lo que Vuestra Magestad se sirvió de resolver a la consulta que la junta hizo sobre ellos se ha formado la instrucción inclusa que se ha de dar secreta al señor cardenal infante para la buena dirección de algunas cosas de las mas importantes en el gobierno de los Payses Bajos ...” AGS, Estado leg. 2150, z.f. (24 april 1632).

32. „La Instrucción General, que es de muchos cabos, se queda acabando de ajustar y se pondra en manos de Vuestra Magestad en haviendola visto la junta, que aunque toda ella se ha formado por los papeles del consejero Roose y lo que consulto la junta y Vuestra Magestad resolvió sobre ellos ...” Ibid.

33. „La junta la vio y aprobo en la minuta que trajo a ella el consejero Roose a quien Vuestra Magestad dio orden la hiziese ...” Ibid.

34. Benoeming van Pieter Roose tot hoofd-voorzitter van de Geheime Raad, 11 april 1632. CCE, II, p. 617.